

Nr 180

Av herr **Andersson i Örebro m. fl.**, om höjt anslag till Statens institut för hantverk och industri: *Bidrag till kursverksamheten.*

(Lika lydande med motion nr 305 i Första kammaren)

I årets statsverksproposition, tionde huvudtiteln, föreslås att anslaget till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1967/68 skall utgå med 565 000 kr. Detta belopp är samma som utgått såväl under innevarande budgetår som under budgetåret 1965/66.

Under nämnda tid har institutet starkt ökat sin verksamhet inom samtliga yrkes- och fackområden. Institutet har också i sin verksamhet haft att bära de under denna tid kraftigt inträffade prisstegringarna, där särskilt lönekostnaderna utgjort en synnerligen tyngande faktor.

I sin anslagsframställning till årets riksdag hemställer styrelsen för institutet, att anslaget uppräknas med 300 000 kr. till 865 000 kr.

Anslagsyrkandet innebär att institutet tagit hänsyn dels till redan inträffade och beräknat kommande automatiska kostnadsökningar med 200 000 kr., dels till erforderligheten av att — med hänsyn till institutets rådande finansiella organisation och ekonomiska omslutning — institutet skall kunna ha medel till förfogande för vissa oförutsedda utgifter o. d. Beloppet härför, som beräknats till 100 000 kr., har avsetts stå till Kungl. Maj:ts disposition, att utnyttjas först efter Kungl. Maj:ts beslut på förslag av institutet. Sedan tre år tillbaka har nämnda belopp inom anslaget utgjort 50 000 kr. för år. Till följd av den ökade verksamheten och det ansträngda kostnadsläget har en höjning ansetts vara motiverad. På grund av den utgiftsbegränsning för samtliga statliga myndigheter som är nödvändig har vid beräkning av anslagsbehovet hänsyn icke tagits vare sig till anslagets belopp i förhållande till föreliggande verksamhetsökning eller till nya väsentliga arbetsuppgifter.

Institutet kommer på grund av kostnadsökningen i ett problematiskt läge redan under innevarande budgetår. De kostnadsökningar som institutet tvingas möta under detta år kan beräknas stiga upp mot 1 milj. kr. Mest tyngande är härvid avlöningskostnadernas ökning, vilken inträffat såsom en följd av löneuppgörelsen för statstjänstemännen. Huvuddelen av personalen — $\frac{3}{4}$ av institutets samtliga anställda —

som är anställd inom anslaget innehar visserligen inte statligt bestämda och reglerade tjänster, men deras avlöningsvillkor ansluter sig av naturliga skäl till de för statstjänstemännen i gemen gällande. Institutet måste inom oförändrad anslagsram svara för dessa lönekostnadsökningar, vilka kan beräknas uppgå till ca 650 000 kr. Även på övriga utgiftsposter inom anslaget är kostnadsökningarna väsentliga, och ej heller här har någon kompensation erhållits. Institutets enda utväg att täcka kostnadsökningarna är att vidtaga en synnerlig kraftig höjning av kursavgifter samt rådgivnings-, provnings- och undersökningstaxor, beräknade till mellan 20—25 %. Vad särskilt beträffar kursverksamheten är denna höjning synnerligen olycklig samhällspolitiskt och i större sammanhang. Trots de för närvarande begränsade resurserna har det ansetts motiverat och angeläget att från samhällets sida satsa på olika former av vuxenutbildning. Det kan då icke vara rimligt att institutets insatser på vuxenutbildningens område, vilka också omedelbart gagnar ett produktivt syfte ute i företagen, skall försvåras och fördras. Såväl institutets kursverksamhet som dess informations- och rådgivningsverksamhet, som ytterst tar sikte på företagets effektivisering och ökade lönsamhet och därmed utgör ett positivt moment i den målsättning som angivits i finansplanen, borde enbart av denna anledning särskilt uppmärksammas.

Av olika skäl är för närvarande gränserna inom en del områden av institutets kursverksamhet och den undervisningsverksamhet som bedrivs av vissa andra samhällsorgan — främst skolväsendets mera yrkesinriktade kurser och vissa av arbetsmarknadsstyrelsens kurser — i många fall svävande. En anomali uppstår då därigenom att sistnämnda myndigheters kurser i regel är avgiftsfria eller i vissa fall mycket lågt avgiftsbelagda, under det att institutet tvingas ta ut tämligen höga avgifter (i medeltal kr. 250—700 per vecka). En förutsättning borde vara att likvärdiga kurser, anordnade av offentliga organ, skedde på samma ekonomiska villkor. Under alla omständigheter ställer sig en kraftig höjning av kursavgifterna med hänsyn till utvecklingen på det allmänna undervisningsområdet och de psykologiska verkningarna av planerna på vuxenutbildningens område synnerligen olämplig.

Institutets kostnadsläge har, i förhållande till vad som i anslagsframställningen ursprungligen beräknats, ytterligare försvårats därigenom att till Kungl. Maj:ts disposition från budgetåren 1964/65 och 1965/66 och till stor del från innevarande budgetår inom anslaget kvarstående medel enligt Kungl. Maj:ts beslut tagits i anspråk för kostnader för retroaktiv lön för personal inom anslaget för tiden 1 januari—30 juni 1966 till i runt tal 135 000 kr. Ifrågavarande medelsdispositioner hade av institutet beräknats få tagas i anspråk för vissa utgifter av mer eller

mindre oförutsedd karaktär under innevarande budgetår. Till retroaktiva lönekostnader för personal inom anslaget har institutet tidigare erhållit medel ur anslag inom tolfte huvudtiteln.

Att under innevarande budgetår uppnå balans mellan inkomster och utgifter får anses för institutet erbjuda betydande svårigheter, trots att en väsentlig höjning av kursavgifter och övriga taxor skett, i synnerhet om icke kompensation kan påräknas för tidigare nämnda dispositionsmedel om 135 000 kr. Med de föreslagna oförändrade anslagsförhållanden för kursverksamheten som nu föreslås för budgetåret 1967/68 torde uppgiften att uppnå balans mellan inkomster och utgifter vara omöjlig att lösa, därest institutet skall vara i stånd att fullgöra sina hittillsvarande arbetsuppgifter, för vilka samtliga stora behov föreligger från närings- och yrkeslivets sida. Risk föreligger att institutets verksamhet kan komma att behöva nedskäras väsentligt, ett förhållande som vore mycket beklagligt med hänsyn till de insatser som hittills presterats från institutets sida. Institutets insatser måste betraktas såsom ett mycket betydelsefullt led i arbetet för en produktionsökning och effektivisering inom näringslivet, främst beträffande hantverket och dess mindre och medelstora industrier.

Med särskild skärpa måste framhållas att det är en absolut förutsättning för att institutet skall kunna fullgöra sina hittillsvarande arbetsuppgifter, att den på dessa inriktade specialist- och yrkespersonalen kan kvarhållas vid institutet liksom att rimlig betalning kan lämnas till anlitad utomstående föreläsar- och lärarpersonal från industrien och den tekniska vetenskapens fält m. fl. Institutet borde garanteras att för sin icke statligt reglerade personalsektor och för utomstående experter och lärare kunna följa statstjänstemännens löneutveckling.

Vid anslagsframställningens avgivande beräknade institutet för budgetåret 1967/68 de automatiska kostnadsökningarna för verksamheten över kursanslaget till 500 000 kr. eller drygt 8 %. Med hänsyn till senare inträffad och numera förutsedd utveckling torde denna siffra snarare anses för låg än för hög. Anslagsyrkandet omfattar 300 000 kr. sedan institutet räknat med en yttersta och enligt vår mening tämligen osäker möjlighet att genom avgifts- och taxehöjning kunna täcka resten av beloppet.

Av det äskade beloppet avses 200 000 kr. tagas i anspråk direkt av institutet för löpande automatiska kostnadshöjningar och 100 000 kr. ställas till Kungl. Maj:ts disposition, att utnyttjas efter beslut av Kungl. Maj:t på förslag av institutet. Större delen av tidigare särskilda dispositionsmedel är numera såsom ovan nämnts förbrukade.

Beträffande anslagets belopp i relation till den föreliggande verksamheten kan anföras följande. Anslaget uppfördes första gången

inom riksstaten budgetåret 1947/48 (prop. 159/47). Någon norm som statsmakterna skulle ha att följa vid anslagets anpassning till verksamheten fastställdes icke. Det torde dock ligga i sakens natur att, förutom vid förändringar i den allmänna prisnivån, anslaget borde justeras uppåt vid mera väsentliga verksamhetsökningar inom detsamma i syfte att garantera en nödvändig stabilitet i institutets verksamhet. Så har också tidvis varit fallet. Under de senaste tio åren har emellertid anslaget täckt en allt mindre del av utgifterna för verksamheten. Särskilt markerad blir minskningen av täckningsprocenten under de två senaste budgetåren, då anslaget varit oförändrat. De närmaste åren dessförinnan hade anslagshöjningen varit obetydlig och mestadels ej täckt automatiska kostnadsökningar. För innevarande budgetår kan beräknas att täckningsprocenten kommer att sjunka ytterligare. Utvecklingen kan belysas genom nedanstående tabell:

Verksamhetsår	Statens del av totala kontanta driftkostnaden	Anslag: Bidrag till kursverksamheten m.m. i % av utgifter inom anslaget
1953/54—1956/57	50 %	31 % (1953/54)
1957/58	48 „	23,5 „
1958/59	42 „	20,2 „
1959/60	40,2 „	17,7 „
1960/61	37,6 „	16,7 „
1961/62	35,9 „	15 „
1962/63	34,8 „	14,9 „
1963/64	33,4 „	14,5 „
1964/65	30,7 „	13,9 „
1965/66	27,2 „	10,9 „

Såsom framgår av tabellen har en efter omständigheterna rimlig och motiverad anpassning av anslaget inte förelegat sedan åren 1953—1956, något som institutet under en lång följd av år framhållit. Detsamma gäller också om hänsyn tages till samtliga anslag över riksstaten. Institutet har tidigare sedan lång tid tillbaka ansett att 50 % bort vara en rimlig beräkning av statens stöd till verksamheten. Återstående 50 % skulle intjänas genom institutets verksamhet inom näringslivet och genom dess stöd i olika former.

Staten lämnar givetvis också ett väsentligt indirekt stöd till verksamheten i form av lokaler, pensionskostnader, tjänstebrevsrätt m. m. Detsamma gör emellertid också näringslivet i form av olika slags aktiv medverkan, t. ex. kostnadsfri medverkan vid planering och genomförande av kurser, lokaler och utrustning m. m. samt kostnad för lön, arbetskraftsbortfall, uppehållskostnader m. m. vid kurserna.

Med hänsyn härtill och till att institutet också utför flerfaldiga och

omfattande arbetsinsatser såsom statligt organ, t. ex. såsom remiss- och utredningsinstans, provnings- och försöksinstitution m. m., bör även vid en full kostnadsberäkning fördelningsprocenten 50 vidhållas såsom ett minimum. I vissa fall bör denna såsom ovan anförts i anslutning till vad som kan komma att genomföras på vuxenutbildningens område kunna ändras i mera förmånlig riktning för institutets del.

Institutet har i sina riksdagspetita vid fullkostnadsberäkning för budgetåret 1965/66 beräknat statens del av de totala direkta och indirekta kostnaderna till ca 43 %. Det är att räkna med att nämnda procenttal under innevarande budgetår kommer att sjunka väsentligt med hänsyn till institutets oförändrade anslag för kursverksamheten och de starkt ökade kostnaderna för densamma.

Som jämförelse — och tankeställare inte minst med hänsyn till det nordiska samarbetet — bör framhållas de ekonomiska betingelser under vilka de danska och norska motsvarigheterna till statens institut för hantverk och industri har att verka. Teknologisk Institut i Köpenhamn, som är Nordens äldsta i sitt slag och som i stor utsträckning varit förebildande för övriga nordiska institut, åtnjuter statligt stöd med 84 % för kostnaderna för kursverksamheten och 60 % för rådgivningsverksamheten, eller minst ca 70 % för den totala verksamheten. För det norska institutet utgår stöd med allmänna medel till ca 80 %.

Med åberopande av vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m. under tionde huvudtiteln för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 865 000 kr., innebärande en uppräkningsmedel med 300 000 kr. jämfört med departementschefens förslag.

Stockholm den 20 januari 1967

Sven G. Andersson (fp) Bengt Sjönell (cp) M. Berglund (fp)

Hans Nordgren (h) Anders Jonsson (fp)